

KOVÁCS Kármén

A MÁRKÁK PÉNZÜGYI ÉRTÉKELÉSÉNEK MÓDSZEREI

A szerző tanulmányában rámutat a márkák pénzügyi szempontból történő értékelésének jelentőségére, és ismerteti a márkaértékelés pénzügyi módszereit. Minthogy az erős márkák a vállalatok értékéhez nagyban hozzájárulnak, valamint általuk – a no name termékekhez képest – nagyobb profit realizálható, a márkák pénzügyi értékelésének a menedzseri döntésekben fontos szerepe van. A márkaértékelés pénzügyi módszerei közt megtalálhatók (teljesen) objektív alapokon nyugvó, racionális technikák és a fogyasztói értéktételeket magukban foglaló eljárások is; minden esetben azonban az értékelés céljának legmegfelelőbb módszert kell választani. A cikk ismerteti a márkák pénzügyi értékelésének jelentését és céljait, a pénzügyi és a fogyasztói értékelés kapcsolódási pontjait, a márkák erejét kifejező közgazdasági modellt, a márkákat mint a vállalatok értékét meghatározó vagyontárgyakat, valamint részletesen szól a márkaértékelés pénzügyi módszereiről.

Kulcsszavak: márka, márkamenedzsment, pénzügy

A **márka** egy nevet, kifejezést, jelet, szimbólumot, designt, vagy ezek kombinációját jelenti, egységes definíciója azonban nem létezik. A márkák fejlesztésének célja, hogy a termékeket, szolgáltatásokat és/vagy a vállalatot azonosítsák és megkülönböztessék a versenytársaktól (Kotler, 1999). A pénzügyi értékelés szempontjából a márka olyan eszközként határozható meg, amelynek nincs fizikai formája, és amelynek pontos értéke nem állapítható meg anélkül, hogy az egy értékesítési és beszerzési üzleti tranzakció tárgyává ne válna (Seetharaman – Nadzir – Gunalan, 2001). A marketingszakemberek a márka erősségét annak fogyasztói szempontjából határozzák meg, a pénzügyesek viszont az alapján, hogy a márka gazdasági eszköz. Elméletben a két perspektíva összeegyeztethető, mivel a márka nem tud a fogyasztók (nagyon) kedvező értékelése nélkül magas árrést elérni, másrészt pedig az erős márka lehetővé teheti a növekedést a fogyasztói preferencián keresztül. Gyakorlatban azonban nehéz lehet értékelni a legtöbb elterjedt marketing-mutatósám és a pénzügyi teljesítmény közti kapcsolatot (Mills, 2005).

A **márkaértékelés** egy márka neve és imázsa által létrejött dologi értékhez pénzügyi értéket határoz meg. A márkának mint megfoghatatlan eszköznek

az értékelése folyamán bizonyos mértékű becslésre és szubjektivitásra van szükség. Az eredményesség mértékeként is szolgál a márkaérték, és a márkákkal kapcsolatos menedzseri döntésekben fontos szerepe van. A vállalatok számára továbbá az egyik leghatékonyabb eszköz lehet a márkaértékelés, hogy fejlesszék a pénzügy, a számvitel és a marketing területén dolgozó szakemberek együttműködését a stratégiai márkamenedzsmentben. A hatékony márkaértékelés megköveteli a különböző vállalati funkciók kooperációját, ugyanakkor szüksége is van a vállalat különböző osztályairól származó adatokra, információkra a stratégiai márkamenedzsmenttel kapcsolatos döntéshozatal során (Cravens – Guilding, 1999, 2000; Intangible Business, 2002).

A márkák pénzügyi értékelésére számos célból kerülhet sor. Fontos különbséget tenni a technikai és a kereskedelmi jellegű értékelések között. **Technikai értékelést** általában mérlegbeszámoló, adótervezés, pereskedés, elzálogosítás, licenceladás és franchising, fúzió és felvásárlás, valamint befektetői kapcsolatok céljából készítene. Az elsődleges cél ekkor egy adott időpontra vonatkozó érték meghatározása. A **kereskedelmi értékelés** jellemzően a belső menedzseri döntéseket támogatja, és dinamikusan méri a

márka teljesítményét. Alkalmazzák piacstratégiával, portfóliómenedzsmenttel, büdzséallokációval és márka-scorecarddal kapcsolatban is (Mills, 2005; Haigh, 2003; Haigh – Knowles, 2004; Farquhar – Han – Ijiri, 1992; Bahadir – Bharadwaj – Srivastava, 2006; Doyle, 2002).

A világ legnagyobb márkáinak pénzügyi értékelését és rangsorolását minden évben elkészítő Interbrand munkája legfőbb céljának azt tekinti, hogy demonstrálja az üzleti világ számára: a márka nagyon fontos üzleti, és sok esetben a vállalat egyedülálló, legértékesebb eszköze (Best Global Brands, 2006, 2007). Fernández (2002) a márkaértékelés folyamatára hívja fel a figyelmet, minthogy az segít felismerni és meghatározni a márka értékére hatást gyakorló tényezőket, továbbá pedig növeli a vállalat által a márkáról rendelkezésre álló információkat.

A márkák pénzügyi és fogyasztói értékelése

A márkák pénzügyi értékelése az 1980-as évek közepén jelent meg és kezdett elterjedni. A márkafelvásárlási hullám volt az a 80-as évek végén, amely felszínre hozta az erős márkákkal rendelkező vállalatok rejtett értékét, és előtérbe helyezte a márkák pénzügyi értékelését (Seetharaman – Nadzir – Gunalan, 2001). Ezzel szemben a marketingorientált mutatókat, amelyek a fogyasztók szempontjából mérik a márkaértéket, már lényegesen régebb óta és szélesebb körben alkalmazzák. A napjainkban alkalmazott pénzügyi módszerek azonban jobban kvantifikálják a márkák által képviselt értéket. Ezek az új technikák, amelyek pénzügyi szempontból mérik a márkák teljesítményét, hagyományos üzleti értékelési modellek és gazdasági eszközök keverékéből származnak. Lehetővé teszik továbbá, hogy a vállalatok pontosabban határozzák meg a márkák erősségét, következésképpen pedig, hogy jobb menedzseri döntéseket alapozzanak meg (Brymer, 2004).

A márkaértékelés egyik szélsőséges pontját az objektív alapokon nyugvó, racionális pénzügyi módszerek, a másikat pedig a szubjektív jellegű, érzelmek vezérelte személyes észlelésre épülő marketingtechnikák jelentik (1. ábra). Az előbbire példa a – későbbiekben ismertetésre kerülő – költségalapú megközelítés, az utóbbira pedig a GfK által számos termék- és szolgáltatás kategória esetében világszerte alkalmazott BPI-mutató, amely a márka pszichológiai erősségét méri. Napjainkban mind többen töreksenek arra, hogy összekapcsolják a két különböző szempontból történő megközelítést és egy holisztikusabb nézőpontú,

a márka valódi értékét mind jobban kifejező értékelést végezzenek; ennek egyik példája az Interbrand módszer, amelyet szintén bemutatok (Brymer, 2004).

1. ábra

A márkaértékelő rendszerek tartománya

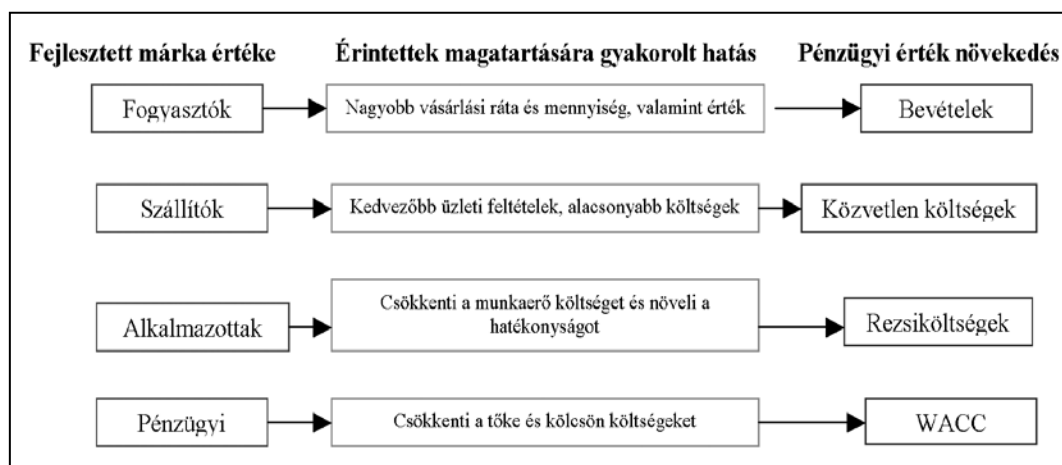

Forrás: Brymer, 2004

A marketing és a pénzügy márkaértékelésben való összekapcsolódásának fontosságát a **márkaértéklánc** is kifejezi. A **marketing- és márkaberuházásokból** indul ki, ehhez kötődik a **fogyasztói márka értéke**, amelyet olyan dimenziók határoznak meg, mint a fogyasztói tudatosság, asszociációk, attitűdök vagy hűség. A következő láncszemet a márka **piaci teljesítménye** képezi, ez olyan tényezőkből tevődik össze, mint például a piaci részesedés, az árprémium, az ár rugalmasság vagy a költséghatékonyság. Végül, ez határozza meg a **részvényesi értéket**, a P/E arányt és a részvényárat (Srivastava – Shervani – Fahey, 1998; Keller – Lehmann, 2003; Thomas – Parkhurst, 2006).

Haigh – Knowles (2004) modellje még nagyobb hangsúlyt helyez a márkák pénzügyi értékre gyakorolt hatására (2. ábra). A szerzőpáros az érintettek négy csoportjából kiindulva vizsgálja a kifejlesztett márka értékének pénzügyi dimenzióit. A fogyasztók az általuk értékelt márkáért hajlandóak magasabb árat fizetni, újravásárlásokat végezni, ez pedig növeli a fogyasztói hűséget. A keresleti oldalról így a fogyasztói márka értéke bevételnövekedést idézhet elő. A szállítókkal kedvezőbb üzleti feltételek érhetők el az erős márkák esetében, ez valójában alacsonyabb költségeket tesz lehetővé. A márkás termékeket piacra vivő vállalatok alkalmazottai motiváltabbak, és jobban kötődnek cégükhöz. Ez lehetővé teheti mind a munkahatékonyság javulását, mind a munkaerőköltség csökkentését. A legfontosabb pedig, hogy a márka képes csökkenteni a tőke-költséget az üzleti kilátások, befektetők és finanszírozók általi észlelésének befolyásolásával (Haigh – Knowles, 2004).

A márka pénzügyi értékre gyakorolt hatása

Forrás: Haigh – Knowles, 2004

2. ábra (erre már a fentiekben is utaltam).

Az erős márka tehát nettó nyereséget jelent mind a fogyasztók, mind a vállalat számára (4. ábra). Minthogy a keresleti és a költséggörbe ellentétes irányba mozdul el, a vállalat nagyobb profitot realizálhat, és a fogyasztói hasznosság több-ke is emelkedhet.

A márkagazdaságtan alapjai

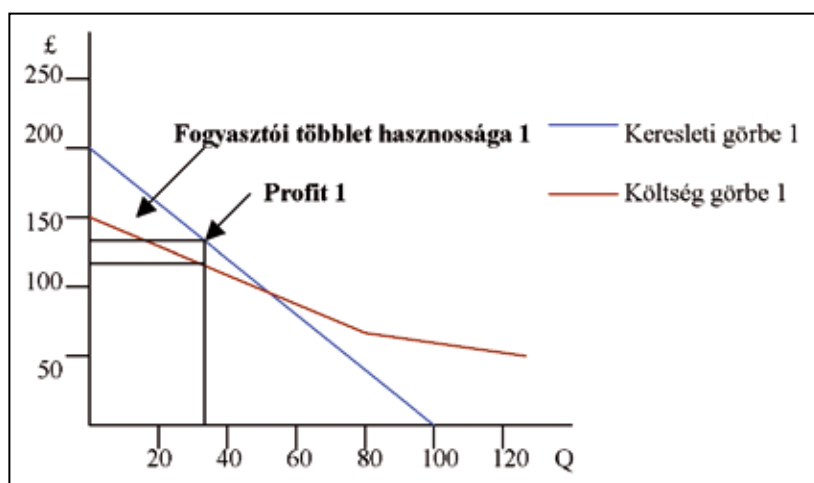
Az alábbiakban a márkák jelentőségére a rájuk vonatkozó közgazdasági háttér rövid feltárásával mutatok rá mind a keresleti, mind a kínálati oldal szempontjából.

A normál, nem márkás termékek esetét a 3. ábra szemlélteti. Az e javak iránti kereslet mennyisége csökken, ha az ár növekszik. A fogyasztói többlet hasznossága nettó nyereséget jelent azon fogyasztók számára, akik az adott kínálati áron megvásárolják a terméket, azonban hajlandóak lettek volna többet is fizetni érte.

Az erős márkával rendelkező termékek esetében a keresleti görbe jobbra-felfelé tolódik. Ez egyrészt azt jelenti, hogy adott ár mellett a fogyasztók több márkás terméket fognak vásárolni vagy több szolgáltatást fognak igénybe venni. Másrészt, legtöbbször a keresleti görbe még rugalmatlanabbá válik. Ez azt jelenti, hogy a fogyasztók által vásárolt mennyiség stabil marad még akkor is, ha az ár emelkedik. Nem váltanak tehát át másik termék fogyasztására, mert az nem tudja azokat a megfoghatatlan előnyöket nyújtani, amelyeket a szóban forgó márka (esetében a fogyasztók értékelnek).

Az erős márkák a kínálati görbe balra-lefelé történő tolódását idézik elő. Ez annak a következménye, hogy a márkával kapcsolatos költségek csökkennek

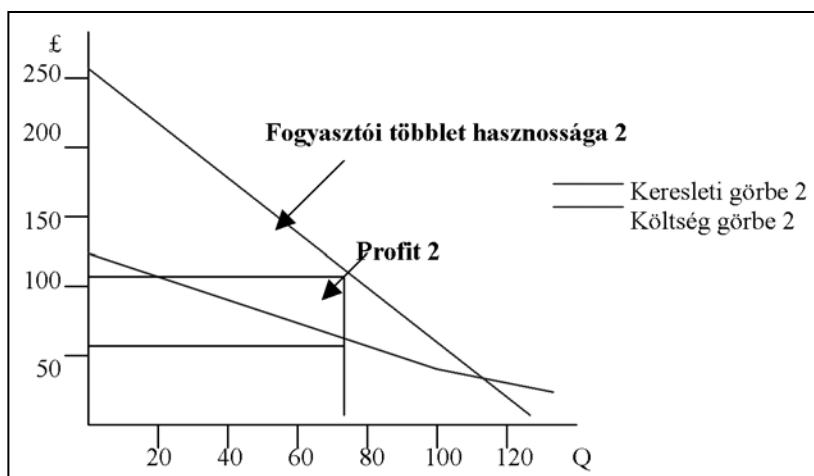
A normál javak közgazdasági modellje

Forrás: Principles of BrandEconomics – Adding Brand Value, 2004

3. ábra

A márkák erejét kifejező közgazdasági modell

Forrás: Principles of BrandEconomics – Adding Brand Value, 2004

VEZETÉSTUDOMÁNY

Márkaeszközök, a vállalatok legfontosabb érték meghatározó eszmei vagyontárgyai

Az 1980-as évekig a megfogható eszközöket, vagyis a gyártóberendezéseket, a földet, az épületeket vagy a pénzügyi eszközöket tekintették az üzleti érték fő forrásának. A piac tudatában volt az eszmei vagyontárgyaknak, de az egyedi értékük tisztázatlan maradt, nem kvantifikálták őket pontosan. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a menedzserek nem ismerték fel a megfogható eszközök jelentőségét. A márkák, a szabadalmak, a technológia és az alkalmazottak mindig is a vállalati siker kulcsfontosságú elemei voltak, ritkán határozták meg viszont az explicit értéküket. Az eszmei vagyontárgyak mértéke akkor kapott egyre nagyobb figyelmet, amikor folyamatosan növekedett a rés a vállalatok könyv szerinti értéke és tőzsdei értékelése között, valamint a fúziók és felvásárlások során a tőzsdei értéken felül kifizetett felár erősen növekedett a 80-as évek végén (Lindemann, 2004).

Az aggregált piaci – könyv – szerinti értékarány az S&P 500 esetében a 80-as évek elejei 1,4-ről – folyamatos emelkedéssel – a 90-es évek közepére 3,5-re nőtt, ezt követően gyorsabban, végül 7,3-dal érte el csúcspontját a dot.com buborék kipukkanásakor; 2003-ra visszasett 4,7-re ez az értékarány (Haigh, 2003; Knowles, 2003; Haigh – Knowles, 2004). Ambler elemzése szerint a nagy multimárkás FMCG vállalatok esetében a piaci értéknek átlagosan 50%-át adja a márkaérték (Jones, 2005). Az Interbrand különböző piacokra vonatkozó becslését a márkák, az egyéb megfogható és megfogható eszközök relatív jelentőségére vonatkozóan az 5. ábra szemlélteti. A Brand Finance számítása szerint is az egyes szektorok márkái közül a divat és a kozmetikai márkák hozzájárulása a legnagyobb a vállalatok értékéhez. A 2006-os kalkulációi alapján a Nike márka adja a legmagasabb, mintegy 84%-os hányadot vállalata értékéhez. A Prada 77%-os, az Avon és a Bulgari 68%-os, a Chanel 66%-os, az Estée Lauder 61%-os, a Quicksilver pedig 60%-os márkaértéket képvisel a teljes vállalati értékben (BrandFinance250, 2007).

Napjainkban az üzleti érték többsége általában a megfogható eszközökből származik. Avery (1942) alapján Vaughan

(1972) a megfogható eszközöket kezdetben biztos (határozott) és bizonytalan (határozatlan) élettartamúakra osztotta. Az előbbibe különböző szerződések, egyezmények, jogok tartoznak, az utóbbiba a márka, továbbá például a technológiai know-how és a piaci elfogadás (Wilson, 1986). Az IAS az eszmei vagyontárgyak öt nagy csoportját különbözteti meg: a marketinggel összefüggőket, az ügyfelekre vonatkozókat, a szerződésalapúakat, a technológiaalapúakat és a művészeti jellegűeket (Global Intangible Tracker, 2006). Haigh (2003) négy kategóriáját határozza meg a megfogható eszközöknek:

1. tudás (szabadalmak, szoftverek, speciális tudás),
2. üzleti folyamatok (üzleti/vállalati folyamatok megszervezésének egyedi módjai),
3. piaci pozíció (pl. kiskereskedelmi szerződések, disztribúciós jogok, licencek, termelési és importkvóták),
4. márka és kapcsolat.

Ágazatonként különbözik e négy csoportnak a relatív jelentősége. A gyógyszeriparban a tudás, a kiskereskedelemben az üzleti folyamatok összehangoltsága, hatékonysága vagy rugalmassága, a légi közlekedésben pedig a piaci pozíció rendkívül fontos és a versenyképesség meghatározója.

A márka egy különleges, és számos vállalat esetében a legfontosabb eszmei vagyontárgy, nemcsak a fogyasztási javak terén, hanem a technológia és kutatás vezette szektorokban is, mivel a márkák ekkor kulcsfontosságú szerepet játszanak a vállalat technológiai kompetenciáinak piaci sikerré váltásában (Haigh, 2003). Mindez a márkák rendkívül nagy gazdasági hatásából követ-

5. ábra

A márkák és a többi eszköz relatív jelentősége

Piac	Márka	Egyéb megfogható eszközök	Megfogható eszközök	Összesen
Luxusjavak	70	5	25	100
Étel és ital	55	5	40	100
Pénzügyi szolgáltatások	30	50	20	100
Gépkocsi	30	20	50	100
Információs technológia	20	50	30	100
Kiskereskedelem	15	15	70	100
Gyógyszer	10	50	40	100
Ipar	5	25	70	100
Közszolgáltatások	0	30	70	100

Forrás: Shaw – Merrick, 2005: p. 257.

kezik. Befolyásolják a fogyasztók, az alkalmazottak, a befektetők és az állami hatóságok választásait, valamint egyre nagyobb szerepet játszanak a kereskedelmi siker és a részvényesi érték létrehozása szempontjából (Lindemann, 2004; Harter et al., 2004).

Napjainkban már számos számvetési standard, így az IAS is, megengedi és/vagy megköveteli, hogy a vásárolt márkák szerepeljenek a mérlegben. A saját fejlesztésűek viszont nem kerülhetnek be a mérlegbe. (A McDonald's mint márka így például nem szerepel a vállalati mérlegben, a Nestlé által megvásárolt Rowntree és a Danone által megszerzett Nabisco értéke viszont belekerül.) Nehéz megérteni azt, hogy miért kell a megvásárolt márkákat biztonságosabb és értékesebb vagyontárgyaknak tekinteni, mint a vállalat által kifejlesztetteket. Problémát okoz azonban még az, hogy nincsen szakmai konszenzus a márkaértékelési módszeréről. Egyes vállalatok márkaspecifikus értékelési technikákat (Interbrand, ABV) alkalmaznak, mások viszont kevésbé kifinomult eljárásokat, amelyek gyakran megkérdőjelezik a mérlegbe bekerült márkaértékeket. Az egységes pénzügyi márkaértékelési módszer hiánya, a technika szabad megválasztása kétségbe vonhatja a márkák mérlegbe történő beillesztésének egész folyamatát, illetve annak eredményét. (A különböző módszerek ugyanis teljesen eltérő értékelésre vezethetnek.) A megvásárolt márkáknak mérlegben való megjelenése, mint az eszközökről történő jobb információnyújtás, mindenképpen előrelépést jelent a részvényesek számára. A saját fejlesztésű márkák mérlegből való kimaradásával azonban erősen torzulhat egy adott vállalatról kialakuló kép. A McDonald's márka például nincs feltüntetve a vállalati mérlegben, a vállalat tőkepiaci értékének azonban mintegy 70%-át adja (Best Global Brands, 2006, 2007; Mills, 2005; Lindemann, 2004; Doyle, 2002).

A márkaértékelés pénzügyi módszerei

A márkák pénzügyi és fogyasztói értékelésének folyamatosan jelennek meg új modelljei és módszerei. Számuk napjainkban már meghaladja az ötszázat, ezek közül azonban csak mintegy 25-30 alkalmas a márkák pénzügyi értékének mérésére (Aak – Brokaw – Miljan, 2004). A márkák pénzügyi értékeléséhez teljesen más technikákra van szükség, mint a részvények és a fix eszközök értékének meghatározásához, az alapelvek azonban megegyeznek (Laboy, 2005). A márkaértékelési módszerének kiválasztását és alkalmazását megelőzően két fontos kérdést kell megválaszolni:

1. Mit akarunk értékelni: a védjegyet, a márkát vagy a márkacéget?

2. Mi a célja az értékelésnek? Technikai vagy kereskedelmi (Haigh, 2003; Haigh – Knowles, 2004; Mills, 2005)?

A márkák pénzügyi értékelésének módszereit rendszerint négy kategóriába sorolják:

1. költségalapú megközelítések,
2. piaci alapú megközelítések,
3. jövedelemalapú megközelítések,
4. szabályszerű megközelítések (Cravens – Guilding, 1999).

Az alábbiakban részletesen ismertetem ezeket.

A költségalapú megközelítések

A költségek alapján történő márkaértékelés során vagy a márka létrehozásához vagy a márka helyettesítéséhez szükséges összköltség kalkulációja történik.

Az első megközelítés a márka értékét a márka létrehozásához, fejlesztéséhez és menedzseléséhez kapcsolódóan felmerült költségek összegeként határozza meg egy adott időpontra vonatkozólag¹. A márkára vonatkozó múltbeli költségek elsősorban a termék-konceptió kutatás-fejlesztésével, a piaci teszteléssel és a promócióval függenek össze (Cravens – Guilding, 1999; De Chernatony – McDonald, 2005).

A történelmi költségeken alapuló értékelés könnyen érthető, azonban számos gyengesége van. Alapvető problémája e módszernek, hogy a márkába történő minden befektetést számításba vesz; e megközelítés tehát azt feltételezi, hogy nincsenek olyan költségek a márkaépítés során, amelyek nem hatékonyak (De Chernatony – McDonald, 2005). Ebből az is következik, hogy *a márkák értékét csökkenti, ha fejlesztésük, menedzselésük során valamilyen formában vagy területen hatékony költséggazdálkodást érnek el*, mivel így alacsonyabb összköltség adódik. Ez viszont ellentmond a racionális alapon nyugvó pénzügyi márkaértékelésnek. *Ezen értékelési módszer alapján összehasonlítva a márkákat emiatt tehát téves következtetésekre juthatunk.*

Az érett márkák esetében az is kérdéses, hogy időben meddig célszerű visszanyúlni a költségek meghatározásához, minthogy azok többsége nehezen meghatározható (Cravens – Guilding, 1999).

További problémája a módszernek, hogy az idősebb márkákat túlértékelheti, hiszen egy százéves márka esetében már valószínűleg több beruházás történthetett, mint egy húszévesnél (De Chernatony – McDonald, 2005). Ugyanakkor azonban félrevezető következtetések vonhatók le abból adódóan is, hogy a gyenge márkák gyakran többletkiadásokat igényelnek (Aak – Brokaw – Miljan, 2004).

Gyakran nehéz azonosítani azokat a költségeket, amelyek nem közvetlenül a márkának tulajdoníthatók, de mégis szerepet játszanak az életciklusa során (Cravens – Guilding, 1999). Különösen a marketing-kiadásokon belül nem könnyű elkülöníteni a márka-építéshez hozzájáruló költségeket (Shaw – Merrick, 2005). Vannak olyan ráfordítások is, mint például a technológiai szakértelem, amelyeket fontos lenne kalkulálni, azonban nehéz meghatározni az értéküket hasznuk megfoghatatlan természetének következtében (Cravens – Guilding, 1999).

Egy nagyon fontos felismerés az, hogy *nincs, vagy alacsony a korreláció a márkába történő befektetés és az általa hozzáadott érték között* (Global Intangible Tracker, 2006; Lindemann, 2004). Ez véleményem szerint nagyrészt azzal magyarázható, hogy egy márka sikere alapvetően kvalitatív és megfoghatatlan tényezőktől függ – úgymint például az imázsa, a személyisége, az üzenete, az egyedisége (és ezek menedzsmentje), minthogy az valójában egy „összetett szimbólum” (Kotler, 1999: pp. 491.) –, és nem pedig a belé fektetett összeg nagyságától. Ennek alapján gyengesége a módszernek az is, hogy semmiféle kvalitatív tényezőt nem vesz számításba (De Chernatony – McDonald, 2005).

Ez a legkonzervatívabb értékelési módszer, kevés jövőre vonatkozó információt nyújt a márkamenedzselés folyamatához. A számviteli szakemberek, szemben a marketingesekkel, szívesen alkalmazzák ezt a módszert, mivel összhangban áll az eszközértékelés számviteli gyakorlatával (Cravens – Guilding, 1999). Valószínűleg ennek tudható be, hogy a bíróság általában e módszerek alapján kéri a márkák pénzügyi értékének meghatározását (Haigh – Knowles, 2004).

A helyettesítési költségek alapján történő megközelítés azt jelenti, hogy mennyibe kerülne a márka pótlása a jelenlegi gazdasági és üzleti helyzetben. Ez a módszer jobban tükrözi a márka valódi költségét egy adott időpontban, ez azonban nem függ össze annak nyílt piaci értékével (Mills, 2005; Farquhar – Han – Ijiri, 1992). Hátránya továbbá, hogy nagyon szubjektív értékelési módszer (Cravens – Guilding, 1999). Az újrabeszerzési érték meghatározása azért is nehéz feladat, mert az erős márka egyedi, tehát nem egy rutinkalkulációról van szó (Doyle, 2002).

A márkák pénzügyi értékelése során a költségalapú megközelítéseket ritkán alkalmazzák, mivel a márkára vonatkozó összköltség, vagy a márkába történő befektetések összege lényegesen alacsonyabb, mint a márka valódi értéke, és amelyen az tulajdonost cserélhet (Whitwell, 2007; Thomas – Parkhurst, 2006; Global Intangible Tracker, 2006).

A piaci alapú megközelítések

A piaci alapon történő márkaértékelés – szemben az előzővel – a vállalat keretein kívüli szempontból történik. E módszer annak az összegnek a becslését jelenti, amennyiért a márka eladható. Minthogy azonban a legtöbb márkának nincsen valódi piaca, nehéz megbecsülni a piaci értéket. A márka piaci értékét nagymértékben az általa várhatóan generált jövőbeni hozamok jelenre vetített értéke határozza meg. A márkák piaci értékének meghatározásakor a pénzügyi piac becsléséből indulnak ki; a vállalat teljes piaci értékéből a megfogható eszközök értékét, azaz a vállalat mérlegében szereplő eszközök könyv szerinti értékét levonva adódik a megfoghatatlan eszközök, majd pedig a márka értéke (Cravens – Guilding, 1999; Seetharaman – Nadzir – Gunalan, 2001; Simon – Sullivan, 1993). Ezen a top-down megközelítésen alapul a Brand Economics által alkalmazott módszer is (Mills, 2005).

A módszer előnye a vállalaton kívüli megközelítési mód, azonban még realitásabb lehet az értékelés, ha létezik hasonló márka a piacon, amellyel össze lehet vetni az értékelendő márkát (Cravens – Guilding, 1999; Seetharaman – Nadzir – Gunalan, 2001). Ha a hasonló márkával rendelkező vállalatot például a könyv szerinti értékének a háromszorosaért értékesítették, akkor ezt a többszöröst lehet alkalmazni az értékelésre kerülő vállalat esetében is. A vállalat így kalkulált értékéből a fentiekben leírtak szerint becsülik a márka értékét. E módszer hátránya, hogy nehezen alkalmazható több márkát, valamint márkázatlan termékeket is piacra vivő vállalatok esetében (Doyle, 2002). A megfoghatatlan eszközök számos típusához hasonlóan, a márkák esetében is ritka az, hogy azt a cég más eszközeitől elkülönítve értékesítik; emiatt pedig nehéz összehasonlításához megfelelő márkaeszköz-értékesítési árat találni (Global Intangible Tracker, 2006).

Az összehasonlíthatóság legfőképpen azért nehéz a márkák esetében, mert azok fejlesztése során pontosan arra törekednek, hogy azok egyediek, megkülönböztethetők legyenek, és ne pedig hasonlóak egy másikhoz (Lindemann, 2004). A módszer hátránya továbbá, hogy a márkák értékesítéséről kevés információ áll rendelkezésre, és még hogyha vannak is információk, azok csak korlátozottan alkalmazhatók más márkáknál (Shaw – Merrick, 2005), főként az egyedi jelleg és a megfoghatatlanság miatt.

Jövedelemalapú megközelítések

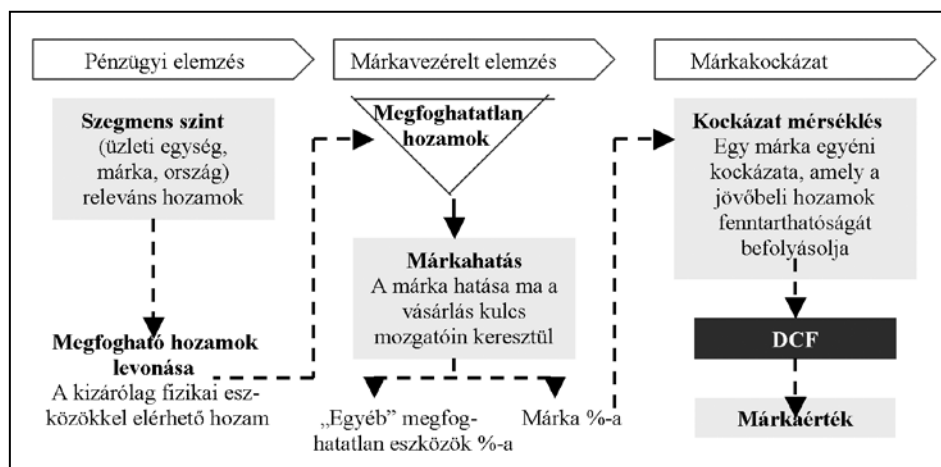
A jövedelemalapú módszerek a márka által létrehozott várható jövőbeni jövedelmek jelenértékét határozzák meg. E megközelítések közül a legfontosabb a diszkontált cash flow, az áprémium és a royalty alapján történő értékelés.

A diszkontált cash flow módszer a leggyakrabban alkalmazott márkaértékelési forma az egész világon, és az egyetlen, amelyet a vállalatok alkalmazhatnak a megvásárolt márkák értékelésére a mérlegben történő megjelenítésük céljából (Aak – Brokaw – Miljan, 2004). E modell a márka által a jövőben várhatóan generált cash flow jelenértékét becsli (6. ábra) (Thomas – Parkhurst, 2006; Cravens – Guilding, 1999; Laboy, 2005). Aak – Brokaw – Miljan (2004), rámutat azonban a széles körben alkalmazott DCF-módszer hátrányaira is; minthogy a márkának az értéke és az életciklusa nagymértékben függ a külső piaci körülményektől, problémás lehet, hogy miként becsüljük meg a jövőbeli K+F kiadások és a márka cash flowjának összegét, valamint életciklusát és az alkalmazandó diszkontrátát. Az is kérdéses, hogy mennyiben megfelelő a beruházás-elméletben használt módszert változtatlanul átvenni a megfoghatatlan eszközök jövőbeli értékének mérésére.

értékesített mennyiséggel vagy a piaci részesedéssel együtt (Shaw – Merrick, 2005).

A licencszerződés szerinti, a márka tulajdonosa számára fizetendő éves royalty alapján is becsülhető a márkaérték, amelynek nagysága általában a licencvevő(k) értékesítésének egy meghatározott százaléka. Ez elsősorban a nemzetközi piacokon versenyző márkák esetében alkalmazható (Cravens – Guilding, 1999). A világ legnagyobb márkáinak értékelésével és rangsorolásával foglalkozó Brand Finance is a várható jövőbeli royalty-kat diszkontálja a márkaérték meghatározásához (BrandFinance250, 2007; Schultz – Schultz, 2005). Gyakran alkalmazott értékelési módszer, mert az adóhatóságok és a bíróságok a royalty rátára nagy figyelemmel vannak, főként mivel sok licencszerződés érhető el nyilvánosan (Haigh – Knowles, 2004).

DCF-alapú márkaértékelési modell

Forrás: Thomas – Parkhurst, 2006.

Az árprémium módszer szerint a márkás termék árát viszonyítják a márka nélküli termékéhez. E módszer hátránya, hogy túlértékeli a kis mennyiségben és nagyon magas áron értékesített márkákat, így például a luxusmárkákat, és alulértékeli a nagy volumenben és alacsony áron piacra kerülő márkákat (Cravens – Guilding, 1999). Egy másik megközelítés alapján a márkaértéket a két ár közötti különbség és a márkás termék értékesített mennyiségének szorzata adja. Az árprémium-technika problémája, hogy gyakran nehéz hasonló „no name” terméket találni, másrészt pedig, hogy azt feltételezi, minden márka esetében árprémium, stratégiát alkalmaznak (De Chernatony – McDonald, 2005). Az árprémium ugyanakkor nem mindig, vagy nem teljesen tükrözi a márka hatását, hanem csak az

6. ábra

Szabályszerű megközelítések

Interbrand módszer

Az Interbrand a márkaértékeléssel foglalkozó vezető cégek egyike, az általa kifejlesztett módszer népszerű a márkákat értékelő vállalatok körében. Az Interbrand a márkaértéket hasonlóképpen származtatja, mint ahogy a részvény piaci értéke a P/E arányból kalkulálható. A P/E arány a részvényérték és a részvényegységre jutó hozam, az Interbrand márkaszorzó pedig a márka értéke és a márka által generált profit hányadosa:

$$\text{márkaszorzó} = \text{márkaérték} / \text{márkaprofit}$$

Ebből a márkaérték:

$$\text{márkaérték} = \text{márkaprofit} \times \text{márkaszorzó}$$

Kizárólag a márkának tulajdonítható profit meghatározásakor a márkás termékek által generált profitból kivonjuk a márkához nem kapcsolódó jövedelmeket. Ez utóbbiak becslése leggyakrabban úgy történik, hogy kiszámítjuk a márka termelésében lekötött tőkével mekkora várható hozam érhető el egy hasonló, márkázatlan termék piacra vitele során. A márka által generált profit meghatározásakor feltételezzük, hogy a jövőbeni profit a jelenlegihez hasonló nagyságú lesz, mivel a márkastratégiában nem történik változás. A jövőbeli éves profit nagyságát az előző három

év profitjának átlagaként kalkuláljuk úgy, hogy a folyó évre háromszoros, az előző évre kétszeres, az azt megelőző évre pedig egyszeres súlyt alkalmazunk – ezzel csökkenthető a rendkívüli éves teljesítmények hatása – és minden egyes év profitját az infláció mértékével kiegyenlítjük.

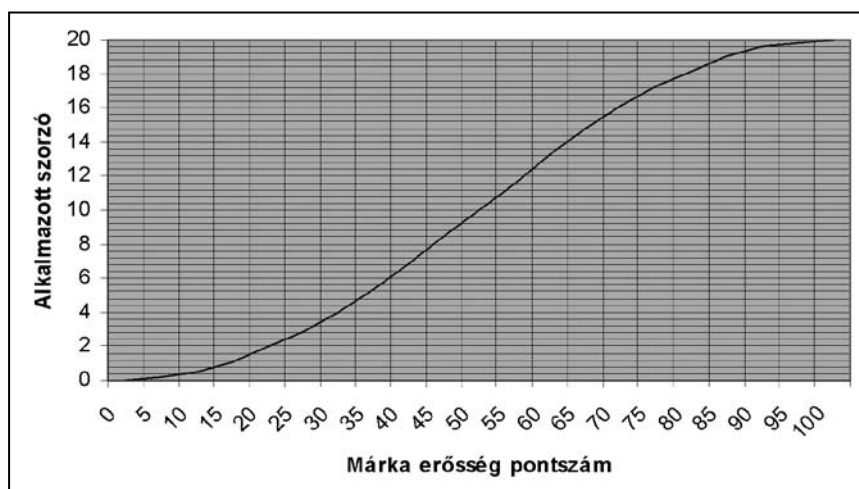
A márkaszorzó nagyságának meghatározásához a márkaerősség kiszámítására van szükség, mint-hogy ez határozza meg a márka jövőbeli hozamának megbízhatóságát. Az Interbrand a márka erősségét hét tényező alapján határozza meg – az egyes tulajdonságokra adható maximális pontszámok zárójelben szerepelnek, összegük 100:

1. vezető szerep (25): a piaci részesedés és a profitabilitás között szoros kapcsolat van, így a vezető márkák értékesebbek, mint a kis piaci részesedésűek,
2. stabilitás (15): azok a márkák, amelyek hosszú időn keresztül megtartják imázsukat és a fogyasztók hűségét magas pontszámmal díjazták,
3. piac (10): a stabil, bővülő, magas belépési korlátokkal rendelkező piacon jelen lévő márkák nagyobb pontszámot érnek el, mint a nehezen előre jelezhető, kockázatos piacon versenyzők,
4. nemzetközi szerep (25): a nemzetközi elfogadottsággal és vonzerővel rendelkező márkák értékesebbek, mint a hazai vagy a regionális piacon működők,
5. fejlődési irányvonal (10): az egyenletes fejlődésű márkák magasabb pontszámot kapnak,
6. támogatás (10): azok a márkák erősebbnek tekinthetők, amelyekbe rendszeres befektetés történik, és támogatást kapnak,
7. védelem (5): a bejegyzett védjeggyel rendelkező márkák magasabb pontszámot érnek el.

Tehát minél magasabb összpontszámot ér el a márka, annál erősebbnek tekinthető, és egyben annál kisebb kockázat kapcsolódik hozzá.

Az Interbrand szerint S alakú görbével jellemezhető a márkaerősség (pontszáma) és a márkaszorzó közötti kapcsolat (7. ábra). Az új márkák lassan növekednek életciklusuk elején, majd exponenciálisan, amint külpiacon is elfogadottá válnak, ezt követően pedig lelassulnak a globális márkává válás folyamatában (De Chernatony – McDonald, 2005; Doyle, 2002).

A márkaerősség és a szorzó közötti kapcsolat

De Chernatony – McDonald, 2005 pp. 455

Az Interbrand módszert ért legfőbb kritika az, hogy erősen szubjektív, nem csupán a paramétereket, hanem a módszert tekintve is. Problémát jelenthet továbbá, hogy egy márka nem minden piacon és nem minden termék esetében azonos erősségű (Fernández, 2002).

Magas szintű márkaértékelési modell (ABV)

A magas szintű márkaértékelési modell (továbbiakban ABV modell) áthidalja a marketing és a pénzügy közötti rést, a márkák fogyasztói gondolatvilágban kialakult pszichológiai erősségét integrálja a pénzügyi számítások közé.

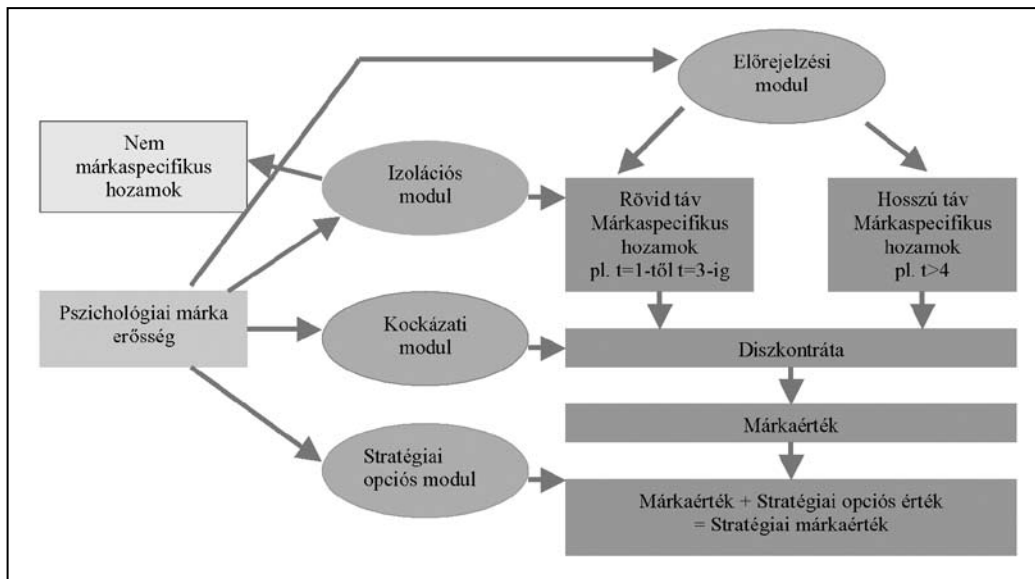
Az ABV modell alapelve, hogy egy márka pénzügyi értékét a jövőbeli fogyasztói kereslet határozza meg. Négy különböző pénzügyi modult tartalmaz, amelyek mindegyike magában foglalja a márka pszichológiai erősségét (8. ábra).

A márka pszichológiai erősségét a **márkapotenciál-index** (BPI)² tíz különböző fogyasztói attitűd alapján határozza meg: márkahűség, prémiumarazás elfogadása, minőség, márkatudatosság, egyediség, márkával való empátia, márkában való bizalom, márkaazonosíthatóság, hajlandóság a márka ajánlására, vásárlási szándék. Mindegyik tényezőt tízpontos skálán mérik, így a BPI értéke 0 és 100 között lehet; minél magasabb a BPI értéke, annál erősebb a márka.

Az ABV izolációs modulja elkülöníti és meghatározza azokat a bevételeket és költségeket, amelyek kifejezetten a márkához kapcsolódnak. A márka értékesítési bevételre gyakorolt hatása ár és volumenhatásra bontható. A márka árhatását azzal az árprémiummal lehet mérni, amelyet a fogyasztó a hasonló márkázatlan termék árán felül fizet. A volumenhatás pedig a márka

Az ABV modell

Forrás: Hupp – Powaga, 2004. pp. 227

erősségének betudhatóan értékesített mennyiségi többlet. A márkaköltségek lehetnek közvetlenek, mint pl. a magasabb minőség vagy az egyedi design előállítás, és közvetettek is, mint pl. a disztribúció támogatása. Így a márkaszpecifikus hozzáadott bevételek és kiadások különbsége adja a márkaszpecifikus profitot.

Az előrejelzési modul a márkaszpecifikus profitot rövid távra vagy hosszú távra vetíti ki. A magas BPI-vel rendelkező erős márkák esetében az átlagnál gyorsabb növekedéssel számolnak.

Míthogy a jövőbeni márkaszpecifikus profit nagysága bizonytalan, kockázati modul is szerepel az ABV modellben. A márkakockázat független a vállalati kockázattól, és a BPI, vagyis a pszichológiai erőssége alapján határozzák meg, az erős márkákhoz alacsony kockázati prémium járul és épül be a diszkontrátába.

A negyedik modul stratégiai opciókat foglal magában, amelyek nem szerepelnek az üzleti tervben. Bizonyos vállalatok számára egy megvásárolt márkaszinergiák sorát biztosíthatja, hatékonyabbá teheti például a termelést, a disztribúciót, vagy a földrajzi terjeszkedést. Az erős márkák esetében sokkal nagyobb a valószínűsége a szinergiahatás elérésének, így a BPI alapján történik e modul számszerűsítése (Hupp – Powaga, 2004; Mussler – Hupp – Powaga, 2004).

A márkakerőértékelés kritikája és esetleges veszélyei

A márkák pénzügyi értékelésével kapcsolatban konzervatív nézeteket vallók ellene vannak a márkák mérleg-

ben történő megjelenésének. Alapvetően azért, mert a márkakerőértékelést nagyon szubjektívnek tekintik, amely az egyes módszerektől és az értékelést végző szakemberektől függően rendkívül eltérő eredményre vezethet. Úgy vélik továbbá, hogy a márkák által generált profitot nem lehet elválasztani a vállalat többi materiális és nem materiális eszköze által létrehozott vagyontárgytól. Azt is feltételezik, hogy a befektetők

saját előrejelzéseik, becsléseik alapján döntenek, és így pedig szükségtelen a márkakerőértékelés (Doyle, 2002).

Egyes szakemberek helytelen ok-okozati összefüggést állítanak fel a márkakerőértékelés kapcsán (elfogadható mértékű korreláció esetén). Azt állítják, hogy a márkakerőérték határozza meg a jövőbeni profitot és a részvényárakat. Ez azonban nem helytálló. A legtöbb pénzügyi márkakerőértékelési módszer pont hogy a jövőbeni cash flow előrejelzésén alapul, vagyis fordított a viszony az előbb említett tényezők között, és a márkakerőérték az, amelyre hatást gyakorolnak a pénzügyi mutatók (Ambler, 2003).

Összegzés

Amint a vállalatok értékében és a generálható profit nagyságában mind nagyobb szerepet játszanak a márkák, egyre fontosabbá válik a márkák pénzügyi értékelése: az eredményesség mértékeként szolgál, és meghatározó a márkákkal kapcsolatos menedzseri döntéshozatal során. A márkák pénzügyi értékre gyakorolt hatása a befektetőktől a fogyasztókig, az ellátási lánc minden tagját érinti. Az eszmei vagyontárgyak egy fontos csoportját képezik, a mérlegbe azonban csak a vásárolt márkák kerülhetnek be, a saját fejlesztések nem. Az alkalmazandó márkakerőértékelési módszert mindig a célnak megfelelően kell megválasztani. A technikákat rendszerint négy kategóriába sorolják: költségalapú, piaci alapú, jövedelemalapú és szabályszerű megközelítések.

Lábjegyzet

- ¹ A szakirodalomban nem találtam arra vonatkozóan információt, hogy miként határozzuk meg a diszkontráta mértékét, hogy egyenlővé tegyük a különböző időpontokban felmerült, múltbeli költségeket a jelenre, vagy egy adott időpontra vetítve.
- ² A BPI a GfK által kifejlesztett és az egész világon használt index számos különböző termék és szolgáltatás kategóriában. Kimutatták, hogy erősen korrelál a vásárlói hűséggel és a piaci részesedéssel, valamint függ olyan kontrollálható marketingtevékenységektől mint a reklám, a promóció vagy a disztribúció (Mussler – Hupp – Powega, 2004).

Felhasznált irodalom

- Aak, L. – Brokaw, A. – Miljan, M. (2004): Implementing Brand Valuation in Marketing Management: Estonian Food Industry Cases. TUTWPE(BPE) No. 04/104 pp. 9–24
- Ambler, T. (2003): Marketing: the trouble with finance. Business Strategy Review, Vol. 14, No. 3, pp. 54–62
- Avery, H.G. (1942): Accounting for Intangible Assets. The Accounting Review, Vol. 17, No. 4. pp. 354–363
- Bahadir, S.C. – Bharadwaj, S.G. – Srivastava, R.K. (2006): Financial Value of Brands in Mergers and Acquisitions: Is Value in the Eye of the Beholder? Goizueta Business School, Zyman Institute of Brand Science. Zyman Institute of Brand Science honlapja: www.zibs.com Letöltés ideje: 2007. 03. 02.
- Best Global Brands 2006 (2007): A Ranking by Brand Value. Interbrand honlapja www.interbrand.com Letöltés ideje: 2007. 02. 20.
- BrandFinance 250 (2007): The Annual Report on the World's Most Valuable Brands. Brand Finance honlapja www.brandfinance.com Letöltés ideje: 2007. 02. 20.
- Brymer, C. (2004): What Makes Brands Great. A Chapter from Brands and Branding. An Economist Book. pp.1–8. Interbrand honlapja: www.interbrand.com Letöltés ideje: 2007. 02. 20.
- Cravens, K.S. – Guilding, C. (1999): Strategic Brand Valuation: A Cross-Functional Perspective. Business Horizons, Vol. 42, No. 4, pp. 53–62
- Cravens, K.S. – Guilding, C. (2000): Measuring Customer Focus: An Examination of the Relationship between Market Orientation and Brand Valuation. Journal of Strategic Marketing, Vol. 8, No. 1, pp. 27–45
- De Chernatony, L. – McDonald, M. (2005): Creating powerful brands in consumer, service and industrial markets. Oxford, Boston [Mass.]: Elsevier Butterworth – Heinemann
- Doyle, P. (2002): Értékvezérelt marketing: A részvényesi értéket és a vállalati növekedést támogató marketingstratégiák. Budapest: Panem
- Farquhar, P.H. – Han, J.Y. – Ijiri, Y. (1992): Brands on the Balance Sheet. Marketing Management, Vol. 1, No. 1, pp. 16–22
- Fernández, P. (2002): Valuation of Brands and Intellectual Capital. Research Paper No. 456. Univeristy of Navarra, Barcelona. IESE honlapja: www.iese.edu Letöltés ideje: 2007. 03. 03.
- Global Intangible Tracker 2006 (GIT™ 2006): An Annual Review of the World's Intangible Value. Brand Finance honlapja: www.brandfinance.com Letölt. ideje: 2007. 02. 20.
- Haigh, D. (2003): Brand Valuation: What It Means and Why It Matters. In: Brands in the Boardroom. IAM supplement No. 1, pp. 18–21. Brand Finance honlapja: www.brandfinance.com Letöltés ideje: 2007. 02. 20.
- Haigh, D. – Knowles, J. (2004): How to Define Your Brand and Determine Its Value. Marketing Management, Vol. 13, No. 3, pp. 22–28
- Harter, G. et al. (2004): Managing Brands for Value Creation. Booz Allen Hamilton honlapja: www.boozallen.de Letöltés ideje: 2007. 03. 02.
- Hupp, O. – Powega, K. (2004): Using Consumer Attitudes to Value Brands: Evaluation of the Financial Value of Brands. Journal of Advertising Research, Vol. 44, No. 3, pp. 225–231
- Intangible Business (2002): Brand Valuation in Brand Management & Performance Measurement. Intangible Business honlapja: www.intangiblebusiness.com Letöltés ideje: 2007. 03. 02.
- Jones, R. (2005): Finding Sources of Brand Value: Developing a Stakeholder Model of Brand Equity. Brand Management, Vol. 13, No. 1, pp. 10–32
- Keller, K.L. – Lehmann, D.R. (2003): How Do Brands Create Value? Marketing Management, Vol. 12. No. 3. pp. 26–31
- Kotler, P. (1999): Marketingmenedzsment: elemzés, tervezés, végrehajtás és ellenőrzés. Budapest: Műszaki Könyvkiadó
- Knowles, J. (2003): Value-based Brand Measurement and Management. Interactive Marketing, Vol. 5, No. 1, pp. 40–50.
- Laboy, P. (2005): The Importance of Measuring Brand Value and Brand Equity. TOCQUIGNY, INC. honlapja www.tocquigny.com Letöltés ideje: 2007. 03. 02.
- Lindemann, J. (2004): Brand Valuation. A Chapter from Brands and Branding. An Economist Book. pp.1–12. Interbrand honlapja: www.interbrand.com Letöltés ideje: 2007. 02. 20.
- Mills, R. (2005): Brand Valuation. Henley Manager Update, Vol. 16, No. 3, pp.1–8
- Mussler, S. – Hupp, O. – Powega, K. (2004): Evaluation of the Financial Value of Brands. GfK honlapja: www.gfkr-ww.com Letöltés ideje: 2007. 03. 02.
- Principles of BrandEconomics (2004): Adding Brand Value. Brand Finance honlapja: www.brandfinance.com Letöltés ideje: 2007. 03. 08.
- Schultz, D.E. – Schultz, H.F. (2005): Measuring Brand Value. In: Kellogg on Branding: The Marketing Faculty of The Kellogg School of Management. (Szerk.: Tybout, A. M., Calkins, T.) Hoboken, N.J.: Wiley

Seetharaman, A. – Nadzir, Z.A.B.M. – Gunalan, S. (2001): A Conceptual Study on Brand Valuation. *Journal of Product & Brand Management*, Vol. 10, No. 4, pp. 243–256.

Shaw, R. – Merrick, D. (2005): *Marketing Payback: Is Your Marketing Profitable?* Harlow: Financial Times/Prenice Hall

Simon, C.J. – Sullivan, M.W. (1993): The Measurement and Determinants of Brand Equity: A Financial Approach. *Marketing Science*, Vol. 12, No. 1, pp. 28–52

Srivastava, R.K. – Shervani, T.A. – Fahey, L. (1998): Market-Based Assets and Shareholder Value: A Framework for Analysis. *Journal of Marketing*, Vol. 62, No. 1, pp. 2–18.

Thomas, G. M. – Parkhurst, J.D. (2006): Suite Talk. *Marketing Management*, Vol. 15. No. 6. pp. 48–54.

Vaughan, J.L. (1972): Give Intangible Assets Useful Life. *Harvard Business Review*, Vol. 50. No. 5. pp. 127–132.

Whitwell, S. (2007): Brand valuation: why & how. *Intangible Business honlapja: www.intangiblebusiness.com* Letöltés ideje: 2007. 03. 08.

Wilson, R.M.S. (1986): Accounting for Marketing Assets. *European Journal of Marketing*, Vol. 20, No. 1, pp. 51–74

Cikk beérkezett: 2007. 10. hó

Lektori vélemény alapján átdolgozva: 2008. 1. hó

International Conference on

“New Trends and Tendencies in the Human Resource Management – East meets West”

Cranet Network

Pécs, 13–14, June 2008

Abstract submission deadline is 15 March 2008.

The completed registration form is requested to be attached to the abstract.

Paper submission deadline is April 30, 2008.

For further information please contact:

Ágnes Király
kiralyagnes@ktk.pte.hu

or visit the website of the conference at
<http://www.hrconference2008.ktk.pte.hu/index.php>

